

Tasca 6.- PLANTES I ANIMALS DE LES ILLES BALEARS

1.- LA VEGETACIÓ

Els factors que determinen el tipus de vegetació de les Illes Balears són:

a.- El medi geogràfic. El clima mediterrani, el relleu i el tipus de sòl fan que unes plantes estiguin més adaptades que les altres.

b.- La insularitat. La vegetació i la fauna han experimentat al llarg del temps una evolució diferent degut a la separació geogràfica. Això dóna lloc a la formació d'endemismes.

c.- L'actuació humana. La distribució actual de la vegetació és el resultat de la distribució natural de les espècies i l'actuació humana: conreus, tales d'alzinars, introducció de noves espècies, etc. han modificat profundament el paisatge natural de les Illes Balears.

2.- CARACTERÍSTIQUES DE LA VEGETACIÓ DE LES ILLES BALEARS

La localització de les Illes Balears dins la zona de clima mediterrani, fa que la vegetació sigui de tipus xeròfit. Plantes **xeròfites** són aquelles que viuen i es reproduïxen amb poca aigua. Els sistemes d'adaptació d'aquestes plantes per sobreviure a la manca d'aigua a l'estiu són:

- fulles primes i petites, per evitar el màxim de transpiració, com el pi i el romaní
- fulles coriàcies amb una superfície dura, com l'ullastre o la mata llentisclera
- fulles amb pèls al revés, com l'alzina.
- arrels molt llargues i profundes, com la figuera.
- plantes herbàcies, que a l'estiu sobreviuen en forma de bulb, com les orquídies
- predominen les plantes perennifòlies. A l'hivern el bosc mediterrani no perd les fulles, ja que és l'estació de màxima activitat.

3.- ELS BOSCOS DE LES ILLES BALEARS.

L'alzinar

L'alzinar és el bosc clímax del Mediterrani occidental, és a dir, el que presenta un major equilibri amb les condicions naturals del medi. L'alzinar forma un bosc perennifoli dens, ombrívol i humit que dóna cobertura a un ric **sotabosc**.

Les plantes típiques són l'alzina (*Quercus ilex*), la mata (*Pistacia lentiscus*) i l'arboçera (*Arbutus unedo*). Es troba a les àrees de més pluviositat: Serra de Tramuntana, a redols del Pla de Mallorca i a diferents indrets de Menorca. L'alzinar com a bosc és inexistent a Eivissa.

Alzina (*Quercus ilex*. L): fulla i aglà

Antigament els boscos d'alzines cobrien la major part de Mallorca. És la comunitat vegetal, però la seva sobreexplotació per part de l'home ha fet recular enormement la seva extensió.

Els usos principals de l'alzinar són els aglans, utilitzat per a menjar els porcs i la llenya per fer carbó

Alzinars de la coma de Son Torrella

La garriga

Les garrigues ocupen els llocs més secs del centre, llevat i sud de Mallorca i bona part de Menorca i Eivissa.

Garriga de pi (dunes de sa Canova – Artà)

Les plantes típiques són el pi (*Pinus halepensis*), l'ullastre (*Olea europaea*) i una gran varietat de plantes: romaní (*Rosmarinus officinalis*), xiprell (*Erica multiflora*), estepes (*Cistus albidus*, *Cistus fistulosus*...)

A les zones properes al mar com les marines de Lluçmajor o d'Eivissa, la vegetació s'adapta a les condicions més àrides. Un arbre típic d'aquestes zones és el ginebró (*Juniperus communis*) i la sabina (*Juniperus sabina*)

El bosc de ribera

Als llits dels torrents i zones més humides trobam els típics boscs de ribera, amb molta exuberància de vegetació, que fa que es coneguin també com a bosc de galeria. Els arbres típic són: l'om (*Ulmus minor*), l'estanca sang (*Fraxinus angustifolia*), i el poll (*Populus nigra*)

Bosc de ribera. S'Estret de Valldemossa

Les plantes d'alta muntanya

A les zones més altes de la muntanya, les plantes es troben en unes condicions climàtiques extremes, sotmeses a les gelades de l'hivern, als forts vents i a la intensa insolació d'estiu i a la depredació dels herbívors.

Majoritàriament són arbusts i herbes. Per

sobreviure als herbívors com les cabres, sovint adopten la formació d'espines, formant els "coixinets de monja" (gènere *Teucrium*). Per protegir-se dels vents, moltes vegades adapten el seu creixement a la protecció de les roques.

Teucrium asiaticum (serra de Tramuntana)

Les plantes relictuals

A la serra de Tramuntana s'hi troben algunes espècies que són restes sobrevivents d'un tipus de bosc antic, de quan el clima de les Illes Balears era més fred i humit. D'aquest tipus de

Acer granatensis (rotaboc). Coma de Son Torrella

plantes són el teix (*Taxus baccata*), el boix (*Buxus balearica*), que a més és una planta endèmica de Mallorca i el rotaboc (*Acer granatensis*).

Els endemismes

Les Illes Balears es caracteritzen per l'abundància d'endemismes. Són plantes que només es troben a les

nostres illes, ja que han evolucionat de manera diferent a les corresponents espècies continentals. Exemples d'endemismes són el pa porcí (*Cyclamen balearicum*) o la didalera (*Digitalis dubia*)

Digitalis dubia. Didalera. Endemisme

Cyclamen balearicum. Vall de Coanegra Endemisme

4.- LA FAUNA

Entre els mamífers salvatges trobam: la geneta (*Genetta*), el mart (*Martes*), el mostel (*Mustela nivalis*), la rata cellarda (*Eliomys quercinus*), l'eriçó (*Erinaceinae*) i la rata pinyada (*Chiroptera*).

La gran majoria d'espècies animals existents avui a les Illes Balears han estat introduïdes pels humans, al llarg dels mil·lenis: conills, cabres, llebres, rates, cans, moixos... L'únic mamífer endèmic de les Illes Balears del que es té constància és del *Myotragus balearicus*, una espècie de cabra petita de les Illes, que

va ser extingida per l'home en temps prehistòrics.

Les aus són molt abundants a les Illes Balears. N'hi ha de sedentàries, com la mèrlera (*Turdus merula*), i d'altres migratòries com els tords (*Turdus philomelos*) i estornells (*Sturnus vulgaris*). Entre les rapaces destaquen el xoriguer (*Falco tinnunculus*), la milana (*Milvus milvus*), el falcó (*Falco*) i l'àguila calçada (*Aquila pennata*) i l'esparver (*Accipiter nisus*).

Entre les carronyaires destaca el voltor negre (*Aegyptius monachus*), l'au més gran d'Europa.

Un grup important d'espècies migratòries passa l'hivern a les zones humides de les Illes Balears, com el A més hi ha un important grup d'aus migratòries, sobretot a les zones humides, com el picabous, el xebelí (*Burhinus oedicnemus*), els agrons, les fotges, etc.

Entre els amfibis i rèptils, destaquen el calàpet (*Bufo viridis*), el granot, les tortugues de terra (*Testudo hermanni*), les sargantanes i les serps. Un cas especial és el ferreret

Gavina corsa o d'Audouin (Arenalet d'Aubarca)

LECTURA: EL FERRERET

El Ferreret (Alytes muletensis) és un autèntic fòssil vivent que només viu a torrents i gorgs de la Serra de Tramuntana a Mallorca

El descobriment del ferreret

A l'any 1977, un grup d'arqueòlegs varen descobrir un amfibi fòssil a partir d'unes restes òssies a la cova de Muleta (Sóller) , de entre 1,5 i 2 milions d'antigor. Però el que no sabien era que aquesta espècie encara existia. Els pagesos que habitaven a la Serra de Tramuntana coneixien l'existència d'un petit amfibi, que en deien 'ferreret', degut al fet que el seu cant els recordava els petits cops de martell d'un ferrer.

No va ser fins a l'any 1980, quan un grup de naturalistes i biòlegs van voler investigar la relació entre els fòssils de l'espècie considerada extingida i el 'ferreret'.

Aviat van esbrinar que el conegut 'ferreret' (Alytes muletensis), era realment el fòssil vivent que havia sobreviscut en les zones més inaccessibles de la Serra de Tramuntana.

Sens dubte aquest descobriment ha estat un dels més importants per a la ciència a Europa en els últims 25 anys

Morfologia, costums i hàbitat

És un petit amfibi d'uns 4 cm de la família dels calàpets, però no segrega toxines per la pell. És de costums nocturns, enfiladís. Pon pocs ous, de 7 a 20, que són transportats pel mascle amb les potes posteriors. S'alimenta d'insectes

Viu als torrents inaccessibles de la serra de Tramuntana, on no hi arriben els depredadors naturals com serps i rates. Es tracta d'un animal que ha evolucionat sense la presència de depredadors.

El ferreret, és una espècie endèmica de Mallorca, això vol dir que no es troba en cap altra part del món. Va desaparèixer de Menorca i gran part de Mallorca després de l'arribada de l'home a les Balears.

Per saber més dels endemismes animals i vegetals de les Illes Balears, visita la pàgina del Servei de Protecció d'Espècies de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori del Govern de les Illes Balears

<http://www.caib.es/sacmicrofront/contenido.do?idsite=272&cont=46282&lang=ca&camp=yes>

